

І. П. ЖИГАЛКІН,
кандидат юридичних наук, суддя
Господарського суду Харківської області

ТРУДОВЕ ПРАВО В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНОГО ПРАВА

Досліджуючи вітчизняну систему права, автор аналізує існування діалектичного зв'язку між приватним та публічним правом. Визначена група критеріїв, за якими поділяються права на приватні та публічні. Наголошено на необхідності здійснення державою ефективної соціальної політики задля належного забезпечення соціально-економічних прав. Обґрунтоване місце трудового права у системі соціального права.

Ключові слова: соціальна держава, публічні та приватні права, критерії, соціальне право, соціальна політика України у сфері праці.

Постановка проблеми. Хоча з плином часу змінюються культури, цивілізації, державні та політичні устрої, але незмінним залишається поділ суспільних відносин на публічні і приватні. Відповідно зберігається і система права, заснована на цьому поділі. Це зумовлено різним праворозумінням, систематизаційними підходами, юрисдикцією органів державної влади тощо. Причини дихотомії права лежать, насамперед, у різному характері відносин між людьми, між людьми та державою, між державами. І якщо між людьми виникають відносини переважно приватного характеру, що побудовані на особистому чи приватному інтересі, то вже відносини між людьми та державою чи між державами побудовані на основі інтересу всезагального, спільного, а отже, публічного. Публічне право регулює відносини спільного інтересу, тобто все те, що пов'язане із задоволенням всезагальних потреб, захистом інтересів всього суспільства та держави. Держава в свою чергу створює такі інститути, через які можна було б належним чином регулювати суспільні відносини та забезпечувати універсальний, загальнодержавний інтерес.

Мета цієї роботи полягає у дослідженні соціального права як однієї зі складових частин національної системи права та визначенні впливу трудового права на розвиток соціального права в цілому.

Аналіз останніх досліджень. Визначенню місця та ролі трудового права у розвитку системи соціального права було приділено значну увагу у працях таких науковців, як: К. В. Гончарова, О. В. Мачульська, С. М. Прилипко, В. О. Торлопов, Х. Ф. Цафер, Г. І. Чанишева, О. М. Ярошенко та ін.

Виклад основного матеріалу. Проблема розмежування публічного і приватного права з першого погляду може здатися лише науковою, яка в сучасній Україні не матиме практичного значення. Але, як

відомо, практика законотворення і правозастосування формується під впливом наукової доктрини. А на вирішення зазначеного питання з методологічної точки зору сьогодні звертають недостатню увагу, що в першу чергу зумовлено більш ніж 70-річною негласною заборонаю на згадування в радянській юридичній науці доктрини поділу права на публічне і приватне. Так, П. І. Стучка, вважаючи такий поділ надто спрощеним, піддавав сумніву його підставність в умовах соціалізму, оскільки «... за змістом своїм радянське цивільне право відрізняється від буржуазного вже тим, що у ньому, ... міститься не одне лише приватне право, але й публічне» [1, с. 590]. Досліджуючи особливості радянського права, болгарський вчений Т. Живанович ще у 50-х рр. ХХ ст. зробив висновок, що відмова від поділу на публічне та приватне право не відповідає характеру радянського права, він думає, що така відмова впливає з невірного тлумачення ленінського положення «ми нічого “приватного” не визнаємо, для нас все в галузі господарювання є публічно-правовим, а не приватним». Як доказ на користь своєї точки зору фахівець наводить такі аргументи: те, що засоби та способи виробництва в СРСР знаходяться в руках держави, не означає, що держава виступає як їх власник; те, що держава втручається у приватно-правові відносини, не означає, що приватні відносини перестають бути приватними, вони залишаються приватно-правовими відносинами, тому що їх суб'єкт виступає як приватна особа [2, с. 384]. За радянських часів обґрунтована на протигагу дихотомічному поділу права багатогалузева структура системи права не мала міцного методологічного фундаменту, внаслідок чого постійно виникали дискусії щодо критеріїв виокремлення певних структурних елементів, наявності (або ж відсутності) тієї чи іншої галузі права.

Загалом же приватне право і публічне право утворюють діалектичну єдність. Вони начебто взаємно «відштовхують» і водночас взаємно притягують, доповнюють одне одного. Межа між ними є конкретно-історичною, а отже, мінливою.

Підтримаємо О. В. Гончарук, яка, проаналізувавши новітні підходи, виділяє три основні групи критеріїв розмежування права на публічне та приватне:

1. Критерій інтересу. Його суть полягає в тому, що публічне право належить до інтересів держави, а приватне – до інтересів окремих фізичних чи юридичних осіб. Тобто публічне право захищає інтереси держави в процесі її функціонування в суспільстві, а приватне право виступає захисником приватних, індивідуальних інтересів. Критерій інтересу зазнавав певних модифікацій протягом дослідження явища права, було додано декілька інших критеріїв, зокрема критерій розподілу права на публічне та приватне за суб'єктом.

2. Критерій захисту інтересів. У даному разі на перше місце виступає те, хто є ініціатором захисту порушених інтересів. Згідно з цим критерієм, якщо захист порушеного права починається від імені держави незалежно від волі окремої особи, то використовуються позови публічного провадження, а отже, і публічні норми права. Коли ж початок захисту порушеного права відбувається виключно за ініціативи потерпілої особи, то і регулюється такий захист за допомогою норм приватного права.

3. Критерій методу. За ним публічне право застосовує такий метод правового регулювання, як імперативний, або метод субординації, приватне ж право використовує переважно диспозитивний метод правового регулювання [3, с. 40–43].

Таким чином, приватне право становить собою сукупність норм, що регулюють суспільні відносини (діяльність), у яких реалізується приватний інтерес або виникає необхідність його охорони, а публічне право – сукупність норм, що регулюють суспільні відносини (діяльність), у яких реалізується публічний інтерес або виникає необхідність його охорони. Віднесення ж певної галузі до приватного або публічного права носить умовний характер і здійснюється відповідно до переваги в них відповідно приватно-або публічно-правових начал.

В останній час все більшого поширення набуває так зване «соціальне право». Його виникнення і подальшу генезу пов'язують із розвитком вчення про соціальну державу. В. О. Торлопов доводить, що держава такого типу виникла як відповідь на такі соціальні явища, як-от: індустріалізацію й перехід до індустріального суспільства, що різко знизило роль традиційних інститутів – гільдій, цехів, родини, які

надавали соціальну допомогу; сучасну бюрократію, розвиток якої зробило можливим всеосяжне соціальне забезпечення; демократію, оскільки введення загального виборчого права привело до колективного фінансування ризиків і витрат коштів на соціальне забезпечення; інтереси робітничого класу, тому що соціальна держава звужує рамки дії ринку, виводячи деякі суспільні сфери (насамперед освіту й охорону здоров'я) за рамки дії ринку; капіталізм, оскільки ринкова економіка вимагає визначеної турботи про тих, хто програє в боротьбі за виживання [4, с. 34]. Поява феномену «соціальна держава» зафіксувала потребу громадянського суспільства змінити природу державності, коли цілком очевидною постала необхідність переходу моделі державності – від поліцейської до ліберальної, а вже потім до соціально орієнтованої. Ця держава взяла на себе зобов'язання піклуватися про добробут громадян, забезпечувати соціальний захист і підтримку всіх членів суспільства і при цьому не зазіхати на їх свободу й гідність. Принцип соціальної державності не лише покладає на державу зобов'язання у сфері забезпечення соціальних прав громадян, але й може розглядатися як вказівка на можливість і необхідність демократичних суспільних перетворень [див. дет.: 5–7].

Побудова соціальної держави передбачає забезпечення певних передумов, зокрема відповідного суспільного стану, у межах якого забезпечуються соціально-економічні права людини і громадянина. О. В. Скрипнюк і В. П. Тихий такий стан позначають терміном «соціальна безпека» – врегульований правовими нормами і реалізований на практиці стан, коли держава забезпечує демократичними методами підтримання гідного рівня життя громадян і гарантує можливість задоволення основних потреб їх розвитку [8, с. 45]. Належний їй рівень дозволяє гарантувати, з одного боку, наявність ознак правової держави – верховенства права, пріоритету прав людини і громадянина, законності, а з другого – відповідні економічні чинники, які дають змогу забезпечувати соціальні права громадян.

На відміну від особистих і політичних прав людини, які передбачають забезпечення свободи людини від свавілля з боку держави, реалізація соціально-економічних прав можлива лише за умови цілеспрямованої діяльності держави щодо здійснення ефективної соціальної політики. Л. П. Шумна соціальну політику визнає складним і багатограним соціальним процесом і наводить переконливі аргументи на користь виокремлення широкого й вузького тлумачення цього явища [9, с. 121, 122]. Соціальна політика у вузькому значенні – це сукупність конкретних заходів, спрямованих на життєзабезпечення населен-

ня, у широкому – це система взаємовідносин і взаємодії між соціальними групами і прошарками суспільства, в центрі яких і головні кінцеві цілі – людина, її добробут, соціальний захист, життєзабезпечення і соціальна безпека населення в цілому. Якщо метою соціальної політики вважати досягнення соціальної ефективності, то в широкому розумінні соціальна політика може розглядатися як система способів задоволення соціальних потреб, а у вузькому – зведений до вирішення протиріч у соціальній сфері інструмент, що пом'якшує негативні наслідки індивідуальної й соціальної нерівності. Соціальна політика здійснюється в таких основних сферах: а) ринок праці, зайнятість і безробіття; б) оплата й охорона праці; в) регулювання доходів і споживання товарів масового попиту; г) пенсійне забезпечення; д) надання адресної соціальної допомоги; е) соціальне страхування й обслуговування; є) освіта, професійна підготовка, перепідготовка й підвищення кваліфікації; ж) наука; з) охорона здоров'я; и) культура і фізична культура, спорт і туризм; і) демографія, сім'я, материнство, батьківство, дитинство, молодь; ї) екологічна безпека, захист від природних і техногенних аварій і катастроф; к) захист соціально-економічних прав усіх категорій громадян [10, с. 39].

На сучасному етапі основними реальними та потенційними загрозами національній безпеці України, стабільності в суспільстві у соціальній та гуманітарній сферах визнаються: невідповідність програм реформування економіки країни і результатів їх здійснення визначеним соціальним пріоритетам; неефективність державної політики щодо підвищення трудових доходів громадян, подолання бідності та збалансування продуктивної зайнятості працездатного населення; криза системи охорони здоров'я і соціального захисту населення і, як наслідок, небезпечне погіршення стану здоров'я населення; поширення наркоманії, алкоголізму, соціальних хвороб; загострення демографічної кризи; зниження можливостей здобуття якісної освіти представниками бідних прошарків суспільства; прояви моральної та духовної деградації суспільства; зростання дитячої та підліткової бездоглядності, безпритульності, бродяжництва (ст. 7 Закону України «Про основи національної безпеки України» [11]).

У ході кардинальних реформ, що провадяться в Україні протягом останніх десятиліть, соціально-трудова сфера постраждала й зазнала негативних деформацій значно більшою мірою порівняно з іншими галузями суспільного життя. Про це свідчать різке падіння рівня життя населення, зростання безробіття, втрата мотиваційного потенціалу заробітної плати, зниження продуктивності праці та ін. Най-

частіше порушуються норми трудового законодавства щодо оплати праці, робочого часу й часу відпочинку, трудових договорів, правил ведення трудових книжок, укладання й виконання колективних договорів, трудової дисципліни. Так, хоча у зв'язку з запровадженням мораторію на проведення перевірок впродовж січня-червня 2015 року, у Державній служби України з питань праці не було повноважень щодо самостійного прийняття рішень на їх проведення, впродовж I півріччя за постановами слідчих державними інспекторами з питань праці Держпраці взято участь у 361 перевірці на 347 підприємствах. В ході перевірок виявлено 1 тис. 104 порушення законодавства про працю, зайнятість та загальнообов'язкове державне соціальне страхування. За результатами перевірок: 78 матеріалів про адміністративні правопорушення з накладенням штрафних санкцій передано до суду; 122 матеріали направлено до правоохоронних органів; 36 пропозицій щодо притягнення посадових осіб до дисциплінарної відповідальності внесено керівникам та власникам підприємств. У тому числі державними інспекторами з питань праці перевірено 80 підприємств-божників із виплати заробітної плати, сума заборгованості на яких становила 65 млн тис. гривень. За їх результатами 64 матеріали перевірок передано до правоохоронних органів. При цьому до Держпраці та її територіальних органів надійшло 8 тис. 286 письмових звернень (заяв, скарг) громадян щодо недотримання роботодавцями вимог законодавства про працю та зайнятість, особисто з цього приводу до державних інспекторів з питань праці звернулося 29 тис. 45 громадян [12].

Автори монографії «Держава та її органи як суб'єкти трудового права: теоретико-прикладний нарис» за науковою редакцією О. М. Ярошенка послідовно й аргументовано обстоюють позицію, що основними пріоритетами соціальної політики України у сфері праці повинні стати:

- удосконалення трудового законодавства;
- покращення системи моніторингу і прогнозування ситуації на ринку праці;
- забезпечення збалансованості професійної освіти й попиту на робочу силу;
- стимулювання економічної активності населення;
- широка інформаційно-роз'яснювальна робота серед населення щодо трудових прав, способів їх захисту й переваг легальної зайнятості;
- створення гарантійного Фонду для забезпечення захисту грошових вимог працівників у разі банкрутства роботодавця;
- розвиток кадрового потенціалу;

- підвищення якості робочих місць;
- розроблення механізмів реалізації міжнародних договорів про взаємне працевлаштування й соціальний захист трудящих-мігрантів, однією зі сторін яких є Україна;
- запровадження дійових механізмів легалізації доходів громадян, які працюють за кордоном;
- поліпшення ефективності контролю за дотриманням трудового законодавства [див. дет.: 13].

Саме у сфері соціального права знаходить своє місце трудове право України як галузь, покликана врегулювати відношення по застосуванню такої важливої і невіддільної властивості людини, як праця. Соціальне право забезпечує реалізацію функцій соціально-правової держави, головною метою яких є утворення найбільш повних всебічних форм людської солідарності, соціалізації особи, стимулювання творчої активності, забезпечення гідності людини, її безпеки та особистої свободи. Воно сприяє утвердженню в суспільстві соціальної справедливості, без втілення якої в життя неможливий повний розвиток суспільства, свобода, задоволення потреб і інтересів людини, створення умов для соціальної безпеки, формування і розвиток соціально-ринкової економіки, а також соціально організованого господарства, оптимальної єдності економічної доцільності і соціальної справедливості, приватної та державної власності.

Х. Ф. Цахер акцентує увагу на трьох визначальних характеристиках соціального права: воно служить забезпеченню людської гідності не тільки при загрозі інституційно-бюрократичного вторгнення, але і в повсякденній боротьбі за гідні умови життя; воно повинно бути гарантом рівності громадян у дер-

жаві, а забезпечення рівності неможливе без ідеї добробуту; в правовому аспекті воно означає задоволення потреб і розвиток здібностей кожної людини при умові, що цей вільний розвиток індивіда буде гармонічно поєднуватися із свободою інших людей [14, с. 9].

Як публічне і приватне, соціальне право має власні предмет і метод.

О. Є. Мачульська предмет соціального права визначає таким чином: а) соціальний захист (зайнятість, умови праці, оплата і охорона праці, соціальне і пенсійне забезпечення, соціальне страхування, охорона здоров'я, освіта, професійне навчання тощо); б) правове регулювання порядку формування і діяльності органів і установ соціального захисту як державних, так і недержавних, а також благодійних організацій; в) правове регулювання промислових відносин, що сприяє ефективному функціонуванню міжнародних ринків праці [15, с. 19, 20].

«Метод соціального права – це сукупність прийомів і засобів впливу, які відображають особливості предмета регулювання і забезпечують належну поведінку учасників зазначених відносин. До найбільш характерних прийомів регулювання соціальних відносин слід віднести: поєднання локального та централізованого регулювання; договірної і законодавчого визначення обов'язків суб'єктів; судовий порядок застосування санкцій і охорони прав; надання матеріального забезпечення тощо», – наголошує Н. М. Оніщенко [16, с. 314].

Висновки. Таким чином, будучи іманентною складовою національної системи права, трудове право України займає проміжне місце між публічним і приватним правом та є складовою соціального права.

ЛІТЕРАТУРА

1. Стучка П. И. Избранные произведения по марксистско-ленинской теории права / П. И. Стучка ; сост.: Г. Я. Клява. – Рига : Латв. гос. изд-во, 1964. – 748 с.
2. Живанович Т. Систем синтетически филозофије права / Т. Живанович. – Београд, 1959. – 441 с.
3. Гончарук О. В. Дихотомія права: право публічне та право приватне : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / О. В. Гончарук ; Ін-т міжнар. відн. Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. – К., 2006. – 205 с.
4. Торлопов В. А. Социальное государство в России: идеалы, реалии, перспективы : монография / В. А. Торлопов. – СПб. : Изд-во РПТУ им. А. И. Герцена, 1999. – 361 с.
5. Ярошенко О. М. Місце соціальної держави в трудо-правовому просторі / О. М. Ярошенко // Актуальні проблеми трудового права і права соціального забезпечення : тези доп. та наук. повідомл. учасн. V Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 27–28 верес. 2013 р.) / за ред. В. В. Жернакова. – Х. : Право, 2013. – С. 108–114.
6. Ярошенко О. М. Щодо центрального місця соціальної держави в системі суб'єктів трудового права України / О. М. Ярошенко // Вісн. Нац. акад. прав. наук України : зб. наук. пр. / редкол.: В. Я. Тацій та ін. – Х. : Право, 2014. – № 2(77). – С. 72–80.
7. Ярошенко О. М. Утвердження засад соціальної держави як напрям конституціоналізації законодавства України про працю та соціальне забезпечення / О. М. Ярошенко // Теорія і практика конституціоналізації галузевого законодавства України : монографія / Ю. С. Шемшученко [та ін.] ; наук. ред. Ю. С. Шемшученко ; відпов. ред. Н. М. Пархоменко; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – К. : Юрид. думка, 2013. – 308 с.

8. Скрипнюк О. В. Соціальна держава і проблеми забезпечення соціальної безпеки / О. В. Скрипнюк, В. П. Тихий // Вісн. Конституц. Суду України. – 2002. – №2. – С. 42–49.
9. Шумна Л. П. Соціальна підтримка як організаційно-правова форма соціального забезпечення : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.05 / Л. П. Шумна ; Черніг. нац. технолог. ун-т. – Чернігів, 2014. – 455 с.
10. Гончарова К. В. Держава та її органи як суб'єкти трудового права : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05 / К. В. Гончарова ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2013. – 211 с.
11. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19.06.2003 №964-IV // Відом. Верхов. Ради України. – 2003. – №39. – Ст. 351.
12. Показники загальної роботи державних інспекторів з питань праці [Електронний ресурс] / Державна служба України з питань праці: офіційний веб-сайт. – Режим доступу: <http://dpu.gov.ua/Lists/news/DispFormTrue.aspx?ID=527>.
13. Гончарова К. В. Держава та її органи як суб'єкти трудового права: теоретико-прикладний нарис : монографія / К. В. Гончарова ; за наук. ред. О. М. Ярошенка. – Х. : Право, 2014. – 288 с.
14. Цахер Х. Ф. Социальное право и справедливость / Реферат А. Д. Султановой // Реферативный журнал: Общественные науки за рубежом. – Сер. 4. Государство и право. – М.: ИНИОН АН СССР, 1990. – №3. – С. 9–13.
15. Мачульская Е. Е. Право социального обеспечения : учеб. пособие / Е. Е. Мачульская. – М. : Книжн. мир, 1999. – 240 с.
16. Оніщенко Н. М. Теоретико-методологічні засади формування та розвитку правової системи : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.01 / Н. М. Оніщенко ; ІДП ім. В. М. Корецького НАН України. – К., 2002. – 426 с.

REFERENCES

1. Stuchka P. I. *Izbrannye proizvedeniya po marksistsko-leninskoj teorii prava* (Selected Works of Marxist-Leninist Theory of Law), Sost., G. Ya. Klyava., Riga, Latv. gos. izd-vo, 1964, p. 748.
2. Zhivanovich T. *Sistema sinteticheskoy filosofii prava* (The System of Synthetic Philosophy of Law), Beograd, 1959, p. 441.
3. Honcharuk O. V. *Dykhomiia prava: pravo publichne ta pravo pryvatne* (The Dichotomy of Rights: the Right of Public and Private Law), dys., kand. yuryd. nauk: spets. 12.00.01, In-t mizhnar. vidn. Kyivskoho nats. un-tu im. Tarasa Shevchenka, K., 2006, p. 205.
4. Torlopov V. A. *Sotsial'noe gosudarstvo v Rossii: idealy, realii, perspektivy* (The Welfare State in Russia: Ideals, Realities and Prospects), monogr., SPb., Izd-vo RPTU im. A. I. Gertsena, 1999. p. 361.
5. Iaroshenko O. M. *Mistse sotsialnoi derzhavy v trudo-pravovomu prostori* (Place Welfare State in Labor- Legal Space), Aktualni problemy trudovoho prava i prava sotsialnoho zabezpechennia: tezy dop. ta nauk. povidoml. uchasn. V Mizhnar. nauk.-prakt. konf., (Kharkiv, 27–28 veresnia 2013), za red. V. V. Zhernakova, Kh., Pravo, 2013, pp. 108–114.
6. Iaroshenko O. M. *Shchodo tsentralnoho mistsia sotsialnoi derzhavy v systemi subiektiv trudovoho prava Ukrainy* (As Regards Central Place in the System of State Social Subjects of Labor Law Ukraine), Visnyk Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy: zb. nauk. prats, redkol., V. Ia. Tatsii ta in., Kh., Pravo, 2014, No. 2(77), pp. 72–80.
7. Iaroshenko O. M. *Utverdzhennia zasad sotsialnoi derzhavy yak napriam konstytutsionalizatsii zakonodavstva Ukrainy pro pratsiu ta sotsialne zabezpechennia* (Affirm the Principles of the Welfare State as the Direction Constitutionalize Ukraine Labor Legislation and Social Security], u kn.: Teoriia i praktyka konstytutsionalizatsii haluzevoho zakonodavstva Ukrainy: monohrafiia, Yu. S. Shemshuchenko ta in., nauk. red. Yu. S. Shemchushenko, vidpov. red. N. M. Parkhomenko, NAN Ukrainy, In-t derzhavy i prava im. V. M. Koretskoho NAN Ukrainy, K., Yuryd. dumka, 2013. p. 308.
8. Skrypniuk O. V., Tykhyi V. P. *Sotsialna derzhava i problemy zabezpechennia sotsialnoi bezpeky* (The Welfare State and the Problem of Providing Social Security), *Visn. Konstytuts. Sudu Ukrainy*, 2002, No. 2, pp. 42–49.
9. Shumna L. P. *Sotsialna pidtrymka yak orhanizatsiino-pravova forma sotsialnoho zabezpechennia* (Social Support as a Legal Form of Social Security), dys., d-ra yuryd. nauk: spets. 12.00.05, Chernihivskiyi nats. tekhnoloh. un-t., Chernihiv, 2014, p. 455.
10. Honcharova K. V. *Derzhava ta yii orhany yak subiekty trudovoho prava* (The State and its Agencies as Subjects of Labor Law), dys., kand. yuryd. nauk, spets. 12.00.05, Kyivskiyi nats. un-t im. Tarasa Shevchenka, K., 2013, p. 211.
11. *Pro osnovy natsionalnoi bezpeky Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 19.06.2003* (The National Security of Ukraine Law of Ukraine of 19.06.2003), No. 964-IV, *Vidom. Verkhov. Rady Ukrainy*, 2003, No. 39, St. 351.

12. *Pokaznyky zahalnoi roboty derzhavnykh inspektoriv z pytan pratsi* (Indicators of General State Inspectors for Labor), Derzhavna sluzhba Ukrainy z pytan pratsi, ofitsiyni veb-sait, Elektron. resurs, Rezhym dostupu: <http://dpu.gov.ua/Lists/news/DispFormTrue.aspx?ID=527>
13. Honcharova K. V. *Derzhava ta yii orhany yak subiekty trudovoho prava: teoretyko-prykladnyi narys* (The State and its Agencies as Subjects of Labor Law: Theoretical and Applied Sketch), monoh., za nauk. red. O. M. Yaroshenka., Kh., Pravo, 2014, p. 288.
14. Tsakher Kh. F. *Sotsial'noe pravo i spravedlivost'* (Social Rights and Justice), Referat Sultanovoy A. D., *Referativnyy zhurnal: Obshchestvennye nauki za rubezhom.*, Ser. 4. Gosudarstvo i parvo, M., INION AN SSSR, 1990, No. 3, pp. 9–13.
15. Machul'skaya E. E. *Pravo sotsial'nogo obespecheniya* (Social Security Law), ucheb. posob., M., Knizhn. mir, 1999, p. 240.
16. Onishchenko N. M. *Teoretyko-metodolohichni zasady formuvannia ta rozvytku pravovoi systemy* (Theoretical and Methodological Principles of Formation and Development of the Legal System), dys., d-ra yuryd. nauk, spets. 12.00.01, IDP im. V. M. Koretskoho NAN Ukrainy, K., 2002, p. 426.

И. П. ЖИГАЛКИН

кандидат юридических наук, судья Хозяйственного суда Харьковской области

ТРУДОВОЕ ПРАВО В СИСТЕМЕ СОЦИАЛЬНОГО ПРАВА

Исследуя отечественную систему права, автор анализирует существование диалектической связи между частным и публичным правом. Определена группа критериев, по которым права делятся на частные и публичные. Отмечается необходимость осуществления государством эффективной социальной политики, способствующей надлежащему обеспечению социально-экономических прав. Обосновывается место трудового права в системе социальных прав.

Ключевые слова: социальное государство, публичные и частные права, критерии, социальное право, социальная политика Украины в сфере труда.

I. P. ZHYHALKYN

Candidate of Legal Sciences, Judge of the Economic Court of Kharkiv Region

LABOR LAW IN THE SYSTEM OF SOCIAL LAW

Problem setting. With time changing cultures, civilizations, government and political structures have been changed, but the division of social relations in public and private is unchanged. According to mentioned the legal system based on this division has been preserved. It based on different legal consciousness, systematization approaches, jurisdiction of state authorities etc. The reasons underlying dichotomy of law appear, especially, in the different character of relations between people, between people and the state, between states. Relations between people mainly have private nature, based on a personal or private interest, so relationship between people and the state or between states based on the universal, general and public interest. Public law governs the relationship of common interest, all that relates to the universal needs filling, to protection of the interests of the entire society and the state. The state, in turn, creates such institutions that could regulate social relations and ensure universal, nationwide interest.

Analysis of resent researches and publications. Determination of the place and role of labor law in the development of social law system has been studied in the writings of such scholars as: K. V. Goncharova, O. V. Machulska, S. M. Prylypko, V. O. Torlopov, H. F. Tsafer, G. I. Chanyшева, O. M. Yaroshenko and others.

Article's main body. The content of this article is to study social law as one of the components of a national system of law and to determine the influence of labor law on the development of social law in general.

Conclusions and prospects for the development. The issue of public and private law division, at first glance, may seem only scientific problem that in modern Ukraine will have no practical significance. But as you know the practice of law development and law enforcement shaped by scientific doctrine. Today, it's not enough attention turning to the dealing with this issue from the standpoint of methodology. That is primarily due to a more than 70-years non-public prohibition on reference the doctrine of public and private law division in the Soviet legal science.

Thus, labor law of Ukraine, as an immanent part of the national legal system, occupies an intermediate position between public and private law; it's a component of social law.

Key words: social state, public and private rights, criteria, social law, social policy of Ukraine in the labor field.